

A 5425

A 5425

August R. 6

GUSTAV SUITS

12

ELU TULI

LAULUD

1900—1904

HELSINGIS
YRJÖ WEILINI KIRJASTUS

STIG VATEW

REKUPERTI

1901-1901

ENSU JA Fr. R. Kruusimäen nim.
Kirjastoosasto
ARHIIVRAAMATUKOJU

1973:6508

TRÜKITUD
WEILIN & GÖÖSI TRÜKIKOJAS HELSINGIS 1905.

Sisekord:

	Lhk.
Elu tuli	1
Mehed	5
Lõpp ja algus	6
Kevade laul	7
Noorte laul	9
Noored sepad	10
Raudlaul	11
Tulevik	13
Nooruse unenägu	15
Ühte laulu tahaks laulda	21
Laul orjadele	23
Üks ennemuistne jutt	27
Käkimäe kägu	32
Mis oli see, mis juba lapsespõlves	35
Rumal uni	36
Laulik	39
Meri	41
Mis on kaunim?	44
Sõudmas	45
Jumalate kiik	49
Valgus	50
Ahastaja laul	54

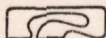
	Lhk.
Pöörase laul	56
Needmine	60
Surnuaia laul	61

Oma saar	65
Kevadel	66
Minul on üks raamat	67
Suvi Põhjalas	68
Ei tea, kas oli muinasjutt	69
Noor armastus	70
Postkaart Põhjalast	71
Kevade ja sügise	72
Nooruse aeg	73
Aeg juua joobnuks on armastusest	74
Põhjalast tagasi	75
Kaljuvalla neiule	77
Nägemine	78

Rõõm ja mure	83
Mul oli sõber	86
Muremõtted käivad rinnas	87
Ma küdevasse ahju heitsin lehed	88
Käe na'ale viimaks toetasin pää	90
Äike	92

Elu tuli.

Elu tuli helgib kui sinitaeva päikene,
elu tuli sähvab kui pilvedest äikene:
sätendab välkudes hämaramas öösgi,
valgustab mõtetes, tulistab töösgi —
ja kaduvikusse kustub.

Miks küll nii kohisevad kevadised veed?
Kes need sääil sammuvad mööda teed?
Lõkendavad ihalduste tulised tunglad:
noored need otsivad muinasjutu Kunglat —
kuni kord seisavad Toonela väraval.

Elu tuli loidab ja sähvab ja lööb,
elu tuli inimeste südameid sööb.
Elu tuli põleb ja elu tuli kustub,
ja tule asegi viimati mustub —
jääb järele peotäis tuhka.

Püha on elu tule tuha ase.
Elu tuli punane püham on ise!

I

Mehed.

Tormi ees murduvad tammepuud:
kindlad on mehed aatele truud.

Välkugu teras ja raiugu raud:
mehi ei kohuta surm ega haud.

Kaarides maha langegu hein:
mehed seisavad niikui sein.

Seisavad. Tuld aga tuksatab rind:
suur on elu ja surma hind.

Lõpp ja algus.

Priiusepäevaks.

Kas tunnete: väriseb maa?
Kas kuulete: kisendab veri?
Nüüd tuleb kas *ei* või *ja*.
Nüüd on kallastest tõusnud meri.
Olge valmid!

Me seisame kahe riigi väraval:
see üks on pimedus ja teine valgus.
Me, noored, ootame pilgul säraval:
nüüd see ligineb: *lõpp* ja *algus*.
Viimaks ometi!

Kevade laul.

Tõest' on, nagu laiemalt merelt nüüd tuul
käiks noorte ja vanade üle.
On, nagu hulk lehtesid pakataks puul
ja avaks end suvede süle.
See on nagu liginev kevade kõue,
mis põksuma lööb iga palava põue.
Kel kõrvad on kuulda, see kuulgu!

Löö silmad sa ümber kõik kodumaa,
vaat' õhtu ja hommiku poole:
kes suudaks, kes suudaks veel kahelda,
et liikumas kevade voole?
Kes tõrjuks veel tagasi tõuseva aate?
Kes kustutaks ära veel süttinud vaate?
Kel silmad on näha, see nähku!

Küll kaua ju isegi silmavees
mu kodumaa kurdab ja nutab.
Las' tööle nüüd kiirustab igamees
ja tegude põllule ruttab.
Me künname uuesti söötide pinda,
me külvame lootust ka vanasse rinda —
sest tõuskem nüüd, vabad ja noored!

Sest tõuskem nüüd noored! Meid ootab ju maa
ja küsib, mil tuleme juba.
Kõik tuled, mis on, pangem põlema,
et säraks sest kodune tuba.
Sel valgel me nooruse-pidugi peame,
sel valgel me sihidgi ülesse seame —
ja tööle siis tõttame välja.

Ei suuda me kõike küll muuta veel,
sest palju on orjade sugu.
Kuid eemal säääl koidu ja mägede teel,
säääl hõisataks imelist lugu.
Kas Kalev säääl tagasi tulemas juba,
kas tõeks läab üks muistene töötus ja luba?
Miks tuksatad süda mul põues!

Uus kevade laulikud uued ka ju
toon'd hõiskama kevade ilu.
Nad laulavad sellest, kuis lehitseb puu
ja leegiks saab talvine vilu.
Nad tõstavad kõrgele nooruse lippu,
nad näitavad kõrgete mägede tippu —
kas nüüd, või ei ialgi, noored!

Noorte laul.

Las' kasvame, me tõusev sugu,
ja ootame, mil tuleb tund,
kus nendele, kes näevad und,
kord müristame kõrvu sõjalugu.

Las kasvame! Las' kogub rammu
me lihastesse noortesse,
las' õpetab veel elutee,
kuis tuleb targu seada sammu.

Las' kasvame! Las' suurdub vägi,
kel lehvib eel ju noorte lipp,
kel sihiks on see mäe tipp,
kust muidu laulik kujutusi nägi.

Siis aga tõuseme kui rahesadu,
mis sõuab rängalt taeva all,
je tulekirjal välkuval
maas viletsatel' kuulutame kadu.

Noored sepad.

Laulavad:

Vasarad meil vuhisegu,
ääsi tuli tuhisegu!
Süsa kandke,
kolde pandke,
lõõtsa, poisid, vajutage,
leeki, leeki õhutage!

Vasarad meil vuhisegu,
ääsi tuli tuhisegu!
Ei nüüd kustu,
ei nüüd mustu
valge lõke, meie lootus,
meie iha, meie ootus.

Vasarad meil vuhisegu,
ääsi tuli tuhisegu!
Rauda raome,
terast taome,
teeme mõõga, teeme oda,
et võiks kaitsta oma koda.

Raudlaul.

On kallis iga hingetõmbus:
pea elulaene randa vaob!
Ja ainult korra leegib süda
ja mõte aatemõõka taob.

Kui Hannibalil — noortel seisku
nii kõrged Alpid silma ees —
ja ainult üle nende harja
Italiasse pääseb mees.

Ja neiu — kui ei taha tulla
ta ühes üle Alpide,
kui aatevõitlust ta ei salli:
siis lahkume, siis lahkume.

Kuid on tal armu, lõbu kõrval
üks säde vaimu, vaprust ka:
siis lähme mägestiku rada —
meid ootab eel Italia.

Siis lähme mägestiku rada,
kus Alpi roosid õilmetes,
meil rinnus elutulelilled
ja higihelmed otsa ees . . .

Tulevik.

Italia — nii olgu Eesti tulevik.
Niin noored *tahavad*, et paistaks silma,
Nad loota *tahavad* öö järel valget ilma —
ja sellest jõud ja vägi tuleb imelik.

Oh oleks nõid, siis Eesti lumehanged
ma viljaväljadeks kõik muudaksin,
kust vahelt paistvad tammed võimsad, kanged —
oh kui ma seda suudaksin!

Kuid tean siisgi nõiasõna mõjusa,
mil kaljusid võib paigast paisata.
Töö selle nimi on, töö ilma võitja on —
ta vägevamalt astub kui Rooma leegion.

Seepärast töötab ka nii mõnigi,
kel tuksub süda rinnas soojasti.
Nii mõnelgi tööst kahvatanud palged
ja rinnas idanevad haigus-idu alged . . .

Mist sest, kui murrabgi neid maha
suur töö, mis üle üksikute jõuu:
muud tasu nemad ju ei taha,
kui aga kodu kaitseks leiaks nõuu.

Nad on ju suurel aatemerel käinud
ja laia vaateringi, hiigla-laeneid näinud.

Nooruse unenägu.

Noor olla on kevadet rinna sees kanda
ja kevade kohinat kuulda,
kui sõuavad lootuste, ihade randa
veed ärganud, vahused, noored.
Ja põue sees midagi tuksub ja tuikab
ja soonte sees laenetab veri.
Ja südames midagi hüüab ja huikab
ja silmis on igatsus-meri.

Ja nii ahvatelevalt,
Meelitavalt
Tõuseb eemal lahe süles
Sinast üles
Önne taeva kaar,
Ihalduste saar.

Ja saarele puhuvad parajad tuuled.
Näe, lahele libiseb vene,
noor käsi on tüüril ja õhkuvad huuled
need hõiskavad tuliseid tundeid.

Ja päikene paistab ja õõtsutab meri
ja läiklevad laened ja paisuvad purjed.
Ja tuuleke puhub nii lähedalt peri —
ju ligineb saar . . . kuule! kägu säääl kukub.

Näe, kus kased haljais lehtis,
Toomed ehtis.
Aga, vaata, ranna teel —
Mis — ei suuda keel
Ütelda seda —
Rind üksi võib kõneleda.

Küll oli kui uni, kui varjatud aade
nii tumedalt tuksunud põues:
nüüd tervitas ilmsi suur hellatav vaade —
kas oli säääl haldjas või neiu?
Ta oli nii kaunis kui kevade päike
ja puhas kui hommiku kaste,
ta paled kui helendav koidiku läike
ja huuled kui valminud marjad.

Oh kuidas temagi sügavast
Südamest
Oli nutnud — naernud — ootnud,
Ootnud ja lootnud!
Uinunud iha kaisus,
Süda tundmustest paisus.

Kuid tundmuste laenetus hingamist võtab
nüüd kinni ta õhkuvas põues . . .
Ja noormees on rannal — ja ruttab ja tõttab —
ja süda on südame leidnud

— — — — —

Laened aga kaisutavad,
Paisutavad
Ranna rinda . . . Toomed valged . . .
Noorte palged
Näit'vad õnne otsatust,
Selgin'd elusaladust.

II.

Torm viimati raugab neil südames
ja õnn ennast peegeldab nendes nii
kui päikene vaiksetes sinistes vetes
sääl lahes, kust noormees see sõudisgi.

Uinu süda õnne süles,
Ära ärkagi sa üles!
Elu — see on armuta,
Unel luule otsata.

Kuid lahtise mere pääl marud käivad
ja laulavad laened nii võimsat viit.
Ja laenete möllu sees purjed näivad —
need kutsuvad edasi sõudma siit.

Kaunis on küll vaikne lahe,
Kallis arm nii hell ja mahe —
Ei see siisgi mehe hind:
Võitlust ihkab tema rind!

Näe, kullake, kuidas mind elu hüüab —
see meri, need laened ja tormid säääl:
las' paadike suurele veele püüab —
on hilja, kui meri end katab jäääl.

Ei ju ainult ole suvi,
Lenda ainult armutuvi:
Tuleb talv, kus üle maa
Lameb lumi lõpmata.

Sa kardad, mu kallike. Mõnedgi laevad
jah tõsi! küll kadunud igavest',
nii mõnegi aated ja pütüded ja vaevad
on neelatud vägevaist laenetest.

Kuid mis sellest kui ka surra,
See veel minu meelt ei murra.
Pahem võitluseta veel
Sõuda koju õhtu eel.

Ei midagi mehele pole palju
kui nõuavad aated ta'lt ohvritgi:
sest lõõtsugu vastu maru valju —
ma purjetan merele ometi!

Tahan näidata, kuis võidab
Võidu vaimustus ja sõidab
Seegi väike paadike
Julgelt üle laia vee.

Sääl lahtise mere pääl suured tuuled
suurt vabadus-laulu meil' laulavad;
sääl vabadust hingad ja vabadust kuuled
ja väikestest püüetest vabaks saad.

Ja säält kaugemalt ka särav
Paistab igaviku värav . . .
Kas ju siit ei näi ta kuld?
Süda, süda süttib tuld.

Sest üles nüüd purjed ja algame sõitu
ja õpime vabadus-viisi teel.
Ja laulame vaimustust, vaprust võitu
neil' kõigil', kes sõuavad lahes veel.

Küllap mõnigi neist vene
Pöörab kas või natukene
Lausemale merele —
Vabaduse järele.

Ühte laulu tahaks laulda.

Ühte laulu tahaks laulda,
ühteinukest:
mis kui vägev merelaene
kerkiks südamest.

Mis kui vägev merelaene
veereks üle maa,
kohaks läbi rahva hingest
hiigla-ihana.

Kohaks läbi rahva hingest —
tõuseks meeste meel,
välkuksivad vaimumõõgad
suurte tööde teel.

Välkuksivad vaimumõõgad
kodu taeva all . . .
Ja nii mõnda kuldset tähte
säraks üleval.

Ühte laulu tahaks laulda,
ühteinukest:
mis kui vägev merelaene
kerkiks südamest.

Laul orjadele.

Kui vanemad vanasti pidasid pidu
ja kogunes kutsutuid tuba neil täis,
ja rindades pakatas ihade idu,
kapp kaljaga väledalt keerama käis —
siis astus säääl viimati ette ka laulik.
Ta istus ja kohendas juukseid halla
ja päästis siis keeled ja hääled valla —
ja helises Eesti laul auulik.

Ta laulis neist vermetest veristest,
mis tuikasis kõikidel ihus.
Ta laulis neist õigustest päristest,
mis purustud raudases pihus . . .

— Kuid enne. — nii kõlas ta kannel ja häääl,
— ei nii olnud kodumaa pinnal,
kui vabadus lehvis me pääde pääl,
suur loodus meid hellatas rinnal.
Siis mõlkusid mõnul kõik mõtted ja meeled
ja rökkasid rõõmuga kannelde keeled
ja hõiskasid õndsuses lauljate suud
ja lõõrisid linnud ja mühasid puud.

See kõik meilt ju ammugi kaduma läinud
ja vajunud udude varju.
Kes oleks me seast kord päikest veel näinud
ja lootuse mägede harju!
Kuid korra, nii ütleb üks seesmine hääl,
saab kaduma udude vina:
koit kumendab lootuse mägede pääl
ja naeratab taevane sina.

Ei näe seda enam me vanade silmad,
kui muutuvad ajad ja muutuvad ilmad —
see päike vast noortele koidab.
Siis uuesti mölguvad mõtted ja meeled
ja uuesti kõlavad kannelde keeled,
uus tuluke silmades loidab.

Ja noortes, neis idaneb vaimustus-iva
ja teadus neis elama asub,
nad raiuvad palka ja kannavad kiva —
uus ehitus ülesse kasub.

Kui tuiskavad tormid ja puhuvad tuuled,
kui murdajaid pimedas huluma kuuled,
siis varju see hoone sull' annab.
Sääl sees on nii soe, sääl sees on nii valge,
et niiskub su vaade ja õhetab palge,
hing Taarale tänu sul kannab.

Kui aga on ilusad õhtused ajad
ja õhkuvad kullana pilvede rajad,
siis viibivad säraval väraval mehed
ja naesed ja lapsed ja seovad ehed
me vanade õnnetu soole.

Nad tänavad haudagi veel meie sitkust,
mis annab ka nendele kestvust ja pitkust,
a'ab uuele tööle ja hoole.

Nad otsivad üles me haudade künkad
ja ehivad õitega rohtunud rünkad,
ja laulikud laul'vad me vaeva ja valu,
et kuulatab mägi ja jõgi ja salu,
kui endisel muinasel ajal. —

Ja heledast' hõiskavad kumedad keeled
ja välkuvad vaated ja mässavad meeled
ta sõnade nõiduval kajal.

Oh vaata neid vanu, ei, vaata neid noori,
vaat' kaasitajate kõlavat koori.

Näe priiuse-tuld,
mis kiirgab kui kuld!

Näe õõtsuvat rinda
kui mere pinda!

Näe pisaraid laugedelt liuguvaid palju,
näe käsa, mis valmis on lõhkuma kalju!

Ei ole siin kusagil orjade karja,
vaid tõusmas on äike nii valju,
et Looja ise varja!

Ja seda kõik tegi see auulik
lauulik,
kes oskas — olgugi silmapilguks —
tuld, valgust süüdata, mis orjadelgi vilguks.

Üks ennemuistne juff.

Lauluisa *Kreutzvaldi* mälestuseks. 12 dets. 1903 a.

Magas maa ja tukkus taevas.
Tähek'sed vähe vilkusid.
Musta oli magav metsa.
Mustem veelgi mehe meeli,
kes ei märganud magada.
Käis aga kurvalt läbi metsa,
muremõttes läbi laane,
kus oli kuulda öiseid hääli,
õudseid õnneõhkamisi,
kus oli näha halle haudu,
külmi kalmukünkakesi,
laane roidun'd rändajatel',
suure metsa mõõtijatel'.

Magas maa ja tukkus taevas.
Tähek'sed vähe vilkusid.
Tasa tungis tuulekene
läbi laanepuude latvu.
Värisesid haavalehed,

kohisesid vanad kuused,
õhkasivad hallid hauad — —
siis kõik jälle vaikis, vaikis.

Kuid ei vaikin'd tuikav tuska
mehe palava põue sees,
tuliselt tuksuvas südames.
Käed tema sirutas kõrgele
legendiku pääle tulles,
kus talle sirasid selgesti
taeva tilluk'sed tähek'sed.

„Tähed, te kõrgel taeva all,
mina käin maas nii madalal!
Miks küll põleb minu põue.
õhkub minu noori meeli,
nagu taela tuline? —
Või see on üks taevatähti?“

Vaikisivad taevatähed,
sirasid aga, särasid.

Rändaja astus edasi.
Jälle laia laane põue,
mis oli tume, mis oli musta.
Mustem aga mehe meeli,
kes see eluaadet otsis,

otsis ja haudadel komistas,
kuulis õudseid õhkamisi —
tulid need metsa pimedast põuest,
tulid need kalmudest sügavast,
tulid need omast südamest?

Udu ujub soode sülest.
Ei, need neitsid on Manalast
oma valgete varsadega,
mustade, mustade mõtetega.
Kahjurõõmus nad keerutavad,
linalakad neil lehvivad,
ise aga naeru itsitavad:
„On see küll inime õnnetu,
on see küll meesi mannetu,
kes veel eluaadet otsib
selle metsa mustast põuest:
ei tõuse ial päik'se pale
üle selle raatmaa raja!“

Kiskus kokku mehe süda,
mida valu salvas, salvas.
Üksi seisis öö sees, üksi.
Udu aga sõudis soode sülest.
Ja kui koolja kella kõlas
madalaist Manala majadest,
tumedaist Toonela tubadest.

Tuline on hingetuska!
Näe, sääl tugeva tamme all
seisab mälestusemärki
muistsest jumalate ajast,
püha Uko ohvrikivi.

Tasa jälle tungib tuuli
läbi laanepuude latvu.
Haavalehed värisesid,
kuused vanad kohisesid.
Ohvritammgi see kohises.

Pisarad paisuvad põskile
tamme kohinat kuulates
mehel, kel süda seisatas
ahastusest otsatust.

Pajatab mehele püha tammi:
„Ohverda rinna seest südamest
punast, sooja südameverd
selle külma kivi pääle,
mis pole ohvrit ammu saanud.
Tõsta siis üles taeva poole
oma välkuv vainumõõka,
vannu vannet siis vägevat:
Et sa ei taha puhata
enne kui oled päik'se pannud
paistma üle selle metsa,

metsa musta ja magava.“
Küsis kurvalt kangelane:
„Kust saan suured salasõnad?“

„Kuule, mis tuksub musta mulda,
hallid hauad õhkavad,
vanad kuused kõnelevad,
põlised pedajad pajatavad,
oma süda sosistab.
Kuule, mis keegi pole kuulunud:
suure laulu sõnasid,
elusünni saladusi.“

Ohverdas siis rinna seest
punast, sooja südameverd,
mees, kel hiigla-ihha paisus.
Kõrgele tõstis ta ülesse
vaimumõõga välkuva,
vandus siis vannet vägevat:
Et ei taha ta puhata
enne kui pannud päik'se paistma
Üle selle õudse metsa,
metsa musta ja magava.

Tähed aga tilluk'sed üleval
Sirasivad ja särasivad.

Käkimäe kägu.

Õnnetu *Juhan Liiwi* mälestuseks.

Päikene paistis nii palavalt.
Käkimäel kukus kägu.
Karjane vaatas kase alt,
igatsust helkis nägu.

Oleksin kägu, siis tõuseks ma
Käkimäe kuuse latva,
kust mina Peipsit saaks vaadata
üle see laane katva.

Käona siis kukuksin ilmale.
mis ma näen salakesi:
kui nagu peegel mu silmale
sätendab Peipsi vesi.

Olen nii noor, ei veel jaksa ma
ronida kuuse latva,
kust mina Peipsit saaks vaadata
üle see laane katva.

Laan on nii kõrge, nii tihe ka,
takistab vaba pilku.
Peipsist ei vähemat täppi saa
varjude läbi vilku'.

Aga kui tuuled need puhuvad,
kuulen ma Peipsi hüüdu,
laened randa säääl uhuvad —
sinna ma tunnen püüdu.

Karjane kasvas. Ju jaksas ta
ronida kuuse latva,
kust tema Peipsit sai vaadata
üle see laane katva.

Säält tema kukus siis ilmale,
mis nägi salakesi:
et nagu peegel ta silmale
sätendas Peipsi vesi.

Ja et säääl peeglis end kujutas
randlase majakene,
kalameest üle vee ujutas
kõvasti tehtud vene.

Aga see laan oli mustem veel,
kui oli endisel ajal.
Järgesti haudus ta tige meel
varjusid mäe rajal . . .

Näe, laanest loogeldab otsatu
varjude pime kari.
Päästa end kägu! oh uppus ju
Käkimäe kuuse hari!

Ei enam kukujalt kuule häält.
Surnud on Käkimägi.
Varjusid tõrjuda käo päält
ei või ka Peipsi vägi.

Unustan'd kägu on koguni
need, kelle korra ta kukus.
Kas siis kõik tänugi täiesti
kukuja vastu hukkus?

Eks tema kukunud ilmale,
mis nägi salakesi:
et nagu peegel ta silmale
sätendas Peipsi vesi.

Ja et säääl peeglis end kujutas
randlase majakene,
kalameest üle vee ujutas
kõvasti tehtud vene.

Mis oli see, mis juba lapsepõlves.

Mis oli see, mis juba lapsepõlves
mu rinda paisutanud ime-väega —
mis oli see, mis nooremehe eas
mu südant pannud rõõmus, valus süttima?

See kerkis üles nagu merelaene,
mu hinge iha, usk ja lootus — *isamaa*.
See oli päike minu aadetele,
kui taeva tuli kuldvas noori mõtteid ta.

Ja kui ka leegionid viletsusi
see eest mind elutee pääl peaks tabama,
peaks surmgi vara vastu haigutama —
ei ial või sind unustada, *isamaa!*

Rumal uni.

Ma nägin und — ja naersin nõnda
kui ial pole naernud ma:
nii valjult, nagu terve rahvas
võiks naerda ühe korraga.

Ma nägin, kuidas tõusvat päikest
üks püüdis hoida tagasi.
Ja teine vete vaba voole
näis seadvat tõkkeid hoolsasti.

Veel nägin veskitiibadega
üht rüütlit raskelt raiuvat.
Ja nägin Kserkses-kuningatgi
merd meeletumat nuhtlevat.

See oli nõnda rumal uni,
et naerust tahtsin nõrkeda.
Mis siis, kui lausa ilmsi seda
veel juhtuks korra nägema?

Laulik.

Millest küll laulik loob lugusid,
millega sütitab südameid,
kui aga klaasid need kõlisevad,
noad aga taldrikul tärisevad —
roostetab ära meeste mõõka,
ununeb hiiglategude iha?

Küllap ka joogiklaasigi ääres
ihad ja himud need idanevad,
rusikas valmis on raksama rauda.
Küllap ka tantsupõrandalgi
säraavad silmad ja punavad põsed,
peksavad, põksuvad palavad põued —

Aga ei sellest saa laulda laulik.

Kas tema katki siis lööb oma kandle —

Või läheb laia mere randa,
kuuleb, kuis puhuvad taeva tuuled,
vaatab, kuis veerevad vabad laened,
laenetel liiguvad julged laevad.

Kui ta säält tagasi tuleb, siis laulab
laulu merest ja laulu marust,
laevust, mis julgesti liiguvad laentel —
sellega sütitab südameid.

Kui ta ei tule, las' laksuvad laened
veerevad armutalt haa üle,
kuhu on kadunud laulik ja luule.

Meri.

Kuule — kuis mühiseb lauliku ees
määratu meri!

Vastu kohiseb südame sees
määratu meri.

Hinga sügavalt
merd oma sisse
väsinud rind!
Hinga sügavalt
igavest suurust,
väge ja värskust,
et sinu laulud
võiksivad veereda,
võiksivad kohada
nii nagu laened,
võimsad ja vabad,
kui nemad tormavad
kaljude vastu
suure ja mõõtmata mere päält tulles.

Vaata — eks ole kui igavik-silm
põhjatü meri!
Vastu säält kumab suur saladus-ilm —
põhjatü meri.

Küll olen neiugi
silmasse vaadan'd
sügavasse.
Aga ei ole ma
ialgi näinud
säärast maailma,
hämara, põhjatü
merede sügavust.
On, nagu vaataks
öö minu otsa
tuhandail silmil —
öö, kus on liikumas
elu ja surma suur-saladused.

Kuulge, te hämara sügavus-väed,
lauliku vannet!
Kuulge, te kindlate kaljude mäed,
lauliku vannet!

Kui mina unustaks
ialgi ära
vägevat merd,
suuruse aated

sügavus-ihad,
mis mulle paisusid
rinnasse mõõnana
merele jõudes:
et ma siis kuivaksin
ära kui kõrbe, —
ehk nagu pilve,
mis vihmata sõuab
kodumaa põuaste põldude kohal.

Mis on kaunim?

Eino Leino järele.

Mis on kaunim:
loota, et priius koidab,
oota, et valgus võidab
ja võidelda valguse eest?
Või võidelda
teades, et priius ei koida,
teades, et valgus ei võida,
ja ometi võidelda?

Mis on kaunim:
mõtelda: kui valgus ei koida —
mõtelda: kui priius ei võida —
miks mind võitlen siis?
Või mõtelda:
olen päikese loode laps, ei koidu,
olen valguse mees, ei küll võidu,
murduda on minu elu?

Sõudmas.

Eino Leino järele.

Sui õhtul kord järve pääl sõueti —
noortmeest nägus neiuke saatis.
Ja Laina siis viimati pajatas nii
ja mõtetes vette ta vaatis:

„Ei taha ma vaadata taevasse,
vaid silmitsen uinuvat pinda.
Ju päike on astunud alla vee
ja vajunud voogude rinda.

Näe, kiikudes, liikudes hõljub ju
sääil uduste kogude vari,
ja rannal, näe, õitsemas lõhmuspuu,
vees puhkenud rooside kari.

Jah, ilm sääil ka laenete põues on
ja ilm on sääil ilusam aina.
Kas tead sa aga, miks kaunim see on?“
nii vaiksesti sosistas Laina.

Ja sõudja see vastas tall' ohates:
„Jah, neiuke nägus ja sale!
Eks vale näi kaunim ju tõe ees —
ja see ep see ongi kõik vale.

Ja sest siis ka noorusgi kaunis on
ja armsad on kevade päevad,
kuid sügis ja vanadus mustad on,
sest valed siis õhusse läevad.

Need lõhnad ja laulud ja õiek'sed
ja õnn ja ka armastus, naene,
ja rõõmud ja ihad ja lootused —
kõik vale on, vilets ja vaene.

Kuid tõe on maru ja hall ja mees
ja mure ja murede mõlked,
kui lootus on kustunud tõe ees
ja lendanud armastus-kõlked.

Jah, ära nüüd ülesse vaata sa,
vaid järve vee vaiksesse pinda,
säält õnne sa leiad vist üksinda
ja rahu ja rõõmude rinda.

Kuid minult on kadunud luule see,
kõik petlikud ilusad kujud,
üks kinni mul sellesse taevasse
ja riisunud õnne jaoks ujud.

Mul teised on mõtted ja tunded nüüd,
ma teisiti uskuma pean.
Tõtt leida, see oli kord minu püüd,
kuid *töelust* sihiks nüüd sean.

Ja sest siis ka talvelgi kroon on pääs
ja palju on halla ja lume,
seepärast ka süda mul ongi jääs
ja tundmustes sügise tume.

Ja sest siis ka lootus on turdunud,
rõõm roostest on ammugi söödud,
ja usk'mise müürid on murdunud,
arm valudest katki on löödud.

Jah, ära siis ülesse vaata sa,
vaid järve vee vaiksesse pinda:
Säält õnne sa leiad vist üksinda
ja rahu ja rõõmude rinda!“

„Sind hakkab ma pelgama tõesti“ —
nii vastu tall' naljatas Laina.
Ja sõudja see naeratas, sõnas nii:
„Eks talve sui pelgagi aina.“

„Kuid kas sa ei usu, et taligi
peab pelgama kevade pale?“
„Eks vale tõtt tõrju ju tihtigi,
sest vägev ja võimas on vale.“

Nii nali see lendas kui soe tuul,
mis käib üle voogude pinna.
Suu naljatas, naeratas tihti huul,
kuid öö pidas omale rinna.

Kuid südame öösest nii rohkesti
ju pisarais kastet siis tõusis . . .
Ja vaikides neiuke istus nii
ja vaikides sõudja ka sõudis.

Jumalate kiik.

Eino Leino järele.

Kelle kõrged jumalad kiikuma võtavad korra,
ei nad teda siis ühes kohas pea —
nad heidavad teda
maa ja taeva vahel,
kuni ta'lt mõistuse valguse viivad.

Ja kes maailmade väe kuulutaja on,
see täna pilvede ääri käib
ja homme magab
maas nii sügaval
kui kosk, mis mägede
neelu sees kohab.

Kes jumalate kiigus kiigub,
ei kestev ole selle eluaeg.
Ta süü ja süütause
tipud nähku —
siis tulgu tume, tume öö.

Valgus.

Petöfi Sándori järele.

On hämar kaevandus,
sääil kaevajate tuled põlevad.
On hämar öö,
sääil taevatähed alla säravad.
On hämar inimese süda,
kuid sääil ei paista valgust ega tähte,
ei pisematgi sädet helenda.
Oh vaene mõistus!
Sa valguseks end nimetad:
siis juhi mind, kui valgus oled!
Ühtainust sammu astuda mind lase!
Ei läbi teise ilma esise,
ei läbi surmaudu minu juurde
pea tungima su kiired!
Ei küsi ma: mis ükskord minust saab?
Sa ütle aga: mis nüüd olen ma?
Ja ütle ka: mis tarvis olen ma?
Kas ainult iseenelese inimene sünnib,
sest tema ise on ju terve ilm,

või on ta ainult väikseks lüliks
 sest hiigla-ahelast,
 mis „inimesesuguks“ hüütakse?
 Kas elame me üksnes omaks röömuks?
 Või kannatame ilma-tuska?
 Kui paljud imenud
 on vööra rinna seest
 verd omakasu pärast
 ja nuhtluseta jäänud?
 Kui paljud vööra õnne eest
 on valanud
 verd omast rinnast
 ja tasuta nad jäänud? —
 Mis aga sest, kes ohvrina
 end teistel' annab,
 ei tasu taha,
 ta tahab ligimestel' tulu tuua.
 Kuid: kas ta tõesti
 see läbi tulu toob?
 See on kõik küsimuste küsimus
 ja mitte: „olemine või mitte-olemine!“
 Kas tõest' see ilmal' tulu toob,
 kes ennast ohverdab ta eest? —
 Kas tuleb korra aeg,
 mis pahad vihkavad,
 hääd aga ihkavad —
 üks kuldne õnneaeg? —
 Ja veel:
 Mis on siis õnn?
 Eks teda igaüks siin iseviisi mõista,
 kas on ju keegi teda leidnud?

Võib olla, et on see,
 mis meie õnneks nimetame,
 miljonid huvitusi kokku,
 üksainukene kiir
 või kuma uuest päiksest,
 mis säälpool meie ilmapiiri viibib
 ja alles tulevikus tõuseb?
 Oh oleks nii!
 siis oleks ilmal ometigi siht!
 Ja oleks inimesed alati
 see sihi poole püüaksid,
 siis vara, hilja kätte saaksid ka.
 Kuid, oh, mis siis, kui oleme
 puu sarnased, mis õitseb
 ja jälle närtsib?
 Või laene sarnased, mis tõuseb
 ja jälle vajub?
 Või kivi sarnased, mis — üles visatud,
 säält jälle kukkub?
 Või reisija, kes mäe otsa ronib
 ja kui ta tipul' jõudnud
 siis jälle alla tuleb?
 Ja kui nii igavesti kestab:
 kord üles — alla siis, ja üles — alla . . .
 Kui hirmus! kohutav!
 Kell' seda mõtet ialgi ei tulnud,
 sel pole iganesgi külm veel olnud,
 ei pakast tea, tunne veel.
 See mõttega on võrreldes
 ka palav päiksekiir kui madu,
 kes nagu jää me põues roomab,

verd taretama paneb,
end meie kaela ümber keerab —
ja hinge kurgus
siis matab ta . . .

Ahastaja laul.

Yrjö Veijola järele.

Hõi, sügis-öö,
sa tume kurjavald,
mis viimse valgusegi riisud taeva alt:
Nüüd kilbi vastu löö
ja võitlusele kutsu öösist musta valda,
ma tunnen rinnas meeletumat võimu,
mis taganeda taplusest ei malda,
vaid murrab maha terve kurjahõimu
ja kollid sööb.

Löö, välguvöö!
Ja rõkka, sügisöö!
Mu mõök on meistri valangist,
siin maa pääl parem sõjariist:
mu ahastus see tagus mulle mõõga,
võin seega purustada kurja-lõõga.
Siis mässa, vooga,
sa, tormi öö,
ja ohver söö!

Su mustad leegionid kat'vad taeva lage —
teel sõdima.

Hõi, sähva välk, siin seisan ma,
mu ahastus su eest ei page,
siin leiad meest!

Sääl sähvas välgujuga uuesti,
lõi rinda võõra mõtte mõlkuma . . .
võib olla, et ma võidelda ei tahagi,
vaid ainult langeda . . .

Pöörase laul.

Hahaha!

Ma naeran teid,
viletsad tervise-targad.
kes arstite hullusid, lollisid,
ja maalite seinale kollisid,
ja olete ise
kõik kelmid ja vargad.
Hahaha!

Jah, arstige pääle,
vast saabgi mu'st villa!
Eks ole te mõnestgi
poksivast sikust
tein'd vagusa lamba,
kes sööb, mis sisse
tal söödetakse;
ja joob, mis iganes
joodetakse.
Hahaha!

Kuid ei, kuid ei!
Ei ma arstida lase —
ma lõhun ja kaklen,
ma taplen ja siplen!
Hahaha!

Mind seote teie!
Te võite nii teha,
te olete võimsad,
ma väeti ja hull,
ma nullide null . . .
Jah arstige, arstige,
et läheks ma hauda,
et hullude mõtete
asemel ussid
sääl asuksid keerlema
ajude sisse!
Vast ongi nii parem!

Kuid, oodake, korra,
kui hullusid enam
siin koguneb kokku:
missugune mürin,
kui pistetakse põlema
hullude maja!
Las' põlevad sisse
kõik tervise-targad,
kõik kelmid ja vargad!
Hahaha!

Ka minagi rõhun
siis vallali kirstu
ja ilmun ja lõhun
ja maksan ja tasun.
Hahaha!

Kui oleme heitnud
kõik eneste alla,
siis päästame hullude
laulu ka valla.
See alles on laul,
on võidulaul!
Kui laulame ise,
Kui müriseb meri,
kui hõiskavad marud
ja trummi lööb äike
ja takti peab hullude
südameveri!

Las' vaatab siis viimati
alla ka päike,
mis suuremaks, suuremaks
tuleb küll teha,
sest praegune liiaks
ja liiaks on väike
ja valgustab vähe.

Ai ai ai!
Miks piinate mind?
oh, plahvatab rind!

Ma parem lään hauda!
Tõest' hauda! — hauda?
Ei lähe aga ka!
Veel raiun ja kaklen,
veel taplen ja siplen,
Hahaha!

Needmine.

Kes päälmaa tuigute:
kõdunege mulla süles!
Kes allmaa suigute:
ärgake, ärgake üles!

Hirmus needmine ära sööb maa:
elu puus pühasgi koltuvad lehed.
Ei julge elavad elada:
altmaa peavad tõusma siis mehed! —

Õudselt on vait aga surnute read —
kangelased ei tõuse haudade seest.
Tõesti, kas asjata ootame meest,
kes päästaks kütked ja parandaks vead? —

Must kui öö
rõhub needmine üle maa.
Töötab aga hauakaevaja —
õnnis ta töö!

Kuid neetud kõik elavad, surnud!

Surnuaia laul.

Nii tasa langevad lehed,
nii vaikselt uinuvad mehed,
kõik nende püüded ja ihad,
kõik nende valud ja vihad
põrmus sügaval
küngaste all.

Näe, kus me nooruse unistusedgi,
me saanud neist hauatunnistusedgi.
Siia me nad matsime,
musta mullaga katsime
ja ise nutsime, nutsime.

Näe, nüüdgi meil niisked on silmad.
Kuid oodake, muutuvad ilmad!

Üks vana jutt
see räägib nii:
et kaob nutt,
kord täiesti:

et elu saavad
ka surnuluud
ja vabisevad
ka suured puud.

Ja jumalate nool
käib patuste põue
ja kõmiseb kõue
siis marude hool.

Oh tule, tule Jumala ilm!

Oma saar.

Ma sõuan merel ja sõuan.
Üht saart mina otsin sääl.
Seda kaua ju otsinud olen
laia lageda mere pääl.

Mõnd saart on määratus meres,
mõnd sadamat vilusat.
Oma saart aga mina ei leia,
oma unistust ilusat.

Ma sõuan merel — ja hõljun
ja laened hõljuvad ka,
kõrgel kiiguvad, liiguvad pilved —
oma saart aga otsin ma.

Kevadel.

Suudle mind, suudle mind,
kevade tuul,
enne kui sureb rind
taretab huul.
Suudle mind, suudle mind!

Eks ole minulgi
tuksuvat verd,
pilgu vast silmistgi
igatsus-merd.
Eks ole minulgi!

Vaata, ju lehtinud
akna all puu,
õitega ehtinud
kevad' ta ju.
Vaata, ju lehtinud!

Minul on üks raamat.

Minul on üks raamat — sääl vahel
on üks õis, üks koltunud õis.
On üks närtsinud mälestus kahel,
kes kord kokku elu sees said.

Miks ei küsin'd, küsin'd siis mina:
üttele, kas mind armastad sa?
Ei ka lausunud ühtigi sina —
muudkui õie andsid sa mull'.

Minul on üks süda — see tuikab
rinnas nii kui lahkudes siis.
Kusgil kauguses keegi kui huikab —
aga vaikib jällegi vist . . .

Minul on üks raamat — sääl vahel
on üks õis, üks koltunud õis.
On üks närtsinud mälestus kahel,
kes kord kokku elu sees said.

Suvi Põhjalas.

Põhjalas on külm ja vilu,
palju lund ja palju jääd.
Kuid kui suvel sinna lääd,
hõiskab rõõm ja õitseb ilu.

Süttib süda, hällib vene!
Sõuan Põhja järve pinnal.
Tüüril istub neiukene —
see on järve-nupu õilme.
Pea ta hingab minu rinnal.

Küll on laente kõne armas
südamele petetule!
Saarte süli aga varmas
õnne hõlmas viibijale —
kägu kutsub: tule, tule!

Ei tea, kas oli muinasjutt.

Ei tea, kas oli muinasjutt,
ei tea, kas oli naer või nutt,
mis tuli ühel suveööl —
kui taeva ime.

Või ei see ime olnudgi,
kui äike see vist tuligi,
see tõusis nagu vete voog —
kui maru mühas.

Või ei see maru mühandgi,
me veri see vist kohasgi.
Meil oli süda verev sees —
sel valgel öösel . . .

Ei pärit sa mu rahva soost,
kuid siisgi *ühest* luuleloost
kaks lehte nüüd me oleme —
mu Põhja neiu!

Noor armastus.

Kes suudaks küll käskida tormist merd,
et laentes ei kerkiks ta pind?
Kes suudaks küll keelata noorte verd,
et rinnal ei hõiskaks rind?

Ei tõusnud see vaikselt kui päikene —
mu tundmuste tulisem hoog.
See tuli kui pikne ja äikene —
ma olin kui pilliroog.

Noor armastus kevade-maru on —
tamm nõtkubgi tema eel.
Noor armastus kevade-maru on —
ja mõnigi murdub ta teel.

Postkaart Põhjalast.

Suvi pole suve sugu —
pilves päike, põhjast tuul!
Seda kaebtust ühtelugu
kuulen igaühe suul.

Suum cuique! lausun mina,
näitku teile lugu nii:
minul aina taeva sina,
soojust vahest liigagi.

Teate: *kaks* on minul päikest
sätendamas tänavu —
kahest särasilma läikest
rinnas suvi otsatu.

Üks ja kaks! ja sulaks sulas
kõik mu lumi ja mu jää.
Tundejõgi voolas, vulas —
uputas mind üle pää!

Kevade ja sügise.

Sina oled kevade mureta laps —
Kevade ise sa oled.
Mina olen tumeda sügise poeg —
Sügise ise ma olen.

Kuid mina ihkan kevade järele.
Sirutan vastu sull' käed.
Kevad'! — ei ära sa põgenegi,
Vaid minu hõlma sa vaod.
Kevad' ja sügise — suudelgem:
Suvi me suudlustest sünnib.

Nooruse aeg.

Aeg antud naerda, aeg antud nutta,
aeg antud pisaraid pühkida.
Aeg seatud elada, aeg seatud surra,
aeg musta mulla sees magada.

Kuid mis on nooruse aeg?

Ei ole see paastuda, ei ole see paluda,
ei vaimu närides närtsida:
See aeg on õitseda, aeg õnne maitseda —
ja armsa kaela ümber hakata.

Aeg juua joobnuks on armastusest.

Mistarvis piinad, mistarvis paast?
Näe, küpsed viinamarjad ju.
Küll olen pidan'd end ammust a'ast —
nüüd rõõmud suureks paisugu!
Aeg juua joobnuks on armastusest.

Maailm on ilusaid naisi täis,
kuid üks on, keda ihkan ma.
Mu hinge jänu ta järel käis —
ja nüüd mu huultel põleb ta.
Aeg juua joobnuks on armastusest.

Päev saanud kõrgesse lõunasse,
kõik varjud põgenenud teelt — —
See on mu armas, mu iluke,
see kihutab mu verd ja meelt.
Aeg juua joobnuks on armastusest.

Põhjalast tagasi.

Laev libiseb sõidule. Põhjalast mind
ta kannab ja tasaselt kiigub.
Mul maruna tuksub ja laenetab rind,
ja silmis kõik virvendab, liigub.

Ranna kivil istub neiu,
minu süda, minu arm!
Oh ei luban'd saatus karm,
et viiks kaasa kalli leiu!

Ju liugumas laev. Muudkui hüvästi nüüd
mu soovine unistus, Maja!
Tea, kallim, et jälle mu iha ja püüd
mind toob üle Põhjala raja.

Kevadel las' pääsud kandvad
sulle lõunast sõnumi,
et ma tulen uuesti,
ihkan suve õnneandvat.

See suvi on läinud . . . Kui kiiresti ta
sää! Põhjalas mööda mu'st vilkus!
Kuis olin nii õnnelik otsata ma,
kui Põhjala päike mull' pilkus.

Taeva randa kaldub päike.
Varsti veereb. Ei küll ta
jäädvat taha kaduda? —
Homme jälle heidab läike.

Ju ligineb kodumaa rannale laev.
Näe, sadamas seisavad tutvad.
Neil rõõmsad on palged, mul südames vaev,
sää! tuhanded tundmused nutvad.

Põhjalasse jäi mu neiu,
minu süda, minu arm!
Oh ei luban'd saatus karm,
et tooks kaasa kalli leiu!

Kaljuvalla neiule.

Sind nägin Kaljuvalla maal, kus tuhat järve
kord vaikselt vaatel nagu mõttes seisid,
kord marulaentes kohisedes tõusid.
Ja vägev Imatra sääl vabadusest laulis —
kui hüüdja hääli see kajas läbi laante.

Su silmad särasivad, nagu tuhat järve,
kui Saima naeratasid mulle vastu,
kus nägin unistuste saari.
Ja nagu Imatra su vaba rind mull' tuksus —
su tunded kohasid kui koselaened.

Ei või sind unustada, Kaljuvalla neiu,
kui elaksin ka vanaks, nagu kalju
su jalge all, — või nagu taevas
su kohal üleval, — või nagu suured aated,
mis igavesti paist'vad südames.

Nägemine.

Pontus Artti järele.

Õõ on nii hääletu
ja mõte väsinud.
Töö vaevast vaibunud
pää vajub kätele.

Ja rinda tõuseb laene soe ja suur,
hing väriseb ja nagu palves lööb.
Kes on see? Kes see tuppa tuli nüüd?
Kes vaatab vaikseil sinisilmil,
kus on nii sügav, rahuline pilk,
nii puhas, hää?

Pää pääle langeb käsi.
Oh kelle, kelle käsi
on nõnda kerge, õrn ja hella,
mis minu kuumu otsa silitab?
Ah! tunnen sind, ma tunnen, tunnen!

IV

Rööm ja mure.

Helkis neiu sinisilma
või see oli taevatäht —
mehe mehise südamesse.

Rind, mis kindlaks karastatud
oli vaenunoolte vastu
suurel ilma-sõja sõidul:
tuksatas nii tulisest,
nagu oleks Uko nooli,
taevataadi tule säde,
sattun'd suisa südamesse.

Hakkas kangelase käsi
võimsalt ümber õrna piha,
surus, surus tugevasti
vastu vahva raudarinda
unenäo nähtava.

Paitas piiga punapõski
mehe kavatanud palgeid,
suudles, suudles uhkeid huuli,
särapilgul vaatas silma.

Äkki küsis kurvalt neiu:

„Miks on mures mehe meeli?
miks on põskilt õied õitsnud
näolt naergi varisenud —
üle otsa kortsud käivad,
nagu maanteed muredele?“

Mõtles meesi mehine.
Lausus siis ja sõnas nõnda:

„Jah, need maanteed muredele!
Mõnda musta marupilve,
tuhat sügistormi hoogu
üle selle otsa sõitnud.
Sellest ongi jäljed jäänud —
mure maanteed üle otsa.
Sellest saanud silmi alla
tõmmud, kustumata tähed —
need on ilma piitsahoobid.
Ei neid uhu vesi, veri,
ei neid kuumad neiu-musud
ära suuda suudelda.“

Vaikis meesi mehine.
Vaikis piiga punapõski,
kes nüüd oli kahvatanud.
Pisar paisus laugelt alla —
helkis nagu helme palgel.

Kaugel aga kostis koha,
nagu suure maru müha . . .

„Taeva tuuled säält tulevad,
suured mured säält sõidavad!“
hüüdis õudselt kangelane.

Surus sooja südant vastu
Ihalduse ilusa . . .

Mul oli sõber.

Mul oli sõber. Käsikäes
me teele läksime.
Ja kerge näitas noorus-väes
siis saada sihile.

Kuid ikka raskemaks läks tee,
mis enam käisime.
Ja mitme vaeva järele
kord laande jõudsime.

Laan oli tume, murdjaid ka
ta varjas paljugi,
nii et lõi sõber kohkuma —
ja pööras tagasi.

Nüüd astun üksi metsa sees
ja raske on mu meel.
Mind oot'vad suured ohud ees —
oh oleks sõber veel!

Muremõtted käivad rinnas.

Muremõtted käivad rinnas,
nagu rahvas suures linnas —
püsimata ööd ja päevad.

Oli minul sõber armas,
ühisele tööle varmas —
olime kui sukk ja saabas.

Kuid ta nüüd mu'st lahku võttis,
laja maantee pääle tõttis —
sihiks Room ja kõrged kohad.

Kitsas rada minu maantee,
astun läbi soode, laante —
sihiks kodutare kallid . . .

Muremõtted käivad rinnas,
nagu rahvas suures linnas —
oli minul sõber armas!

Ma küdevasse ahju heitsin lehed.

Ma küdevasse ahju heitsin lehed,
kus olid mustad muremõtted pääl,
ja ise naersin, nutsin seda nähes,
kui tuleleek neid ahnelt neelas sääl.

Oot, oot, te mured, kes meist korra võidab
ja kumma tuli kumba ära sööb?
Te enne mu'lt, kuid teilt nüüd mina küsin:
Hõi! kumb meist kumba maha lööb?

Kuid nagu valu tuksatas mull põues
ja nagu tühjus tundus otsatu . . .
Mis siis, kui muresidgi enam pole
ja rõõmud on kui raagus lehepuu?

Ma kokkusin . . . Ju kadusivad lehed . . .
Ja süda . . . süda seisatas mul sees — —
Kui mure varsti jälle tuikas rinnas —
ei olnud surma leidnud leekides.

Nüüd nutsin, naersin jälle selle üle,
et mure uuest' õhkus rinnas mul.
Mul oli tundmus, nagu metsapuudel,
kui pakatavad sooja tulekul.

Las' olla mure minu seltsiline,
ei teda lahutada minust saa!
Kel öö on must, see alles mõistab
ka koidukuma, päikest ihata.

Oh kumaks koit! siis punetaks kui neitsid
hulk valgepäiseid, puhtaid mägesid!
Oh tõuseks päik'! siis ärkaks nagu orus
hulk hange vilus uinun'd vägesid!

Käe na'ale viimaks toetasin pää.

Käe na'ale viimaks toetasin pää —
nii roidunud, nii väsinud.
Kes teinud tööd, hää oleks sel, nii hää,
kui pääseks puhkama!

Kuid lühike on päev ja tööd on palju,
suurt tööd, mis oma õnne hind,
tööd, mis mu'lt nõuab oma osa valju,
ja minu rahvas õnnetu.

Käe na'ale viimaks toetasin pää.
Ju ammu mööda oli kesköö tund.
Nüüd silmad valusad on kinni lasta hää
ja näha magust und . . .

Ja näha und,

et korra täiel säral lõunapäike
mu põllu üle helendab,
et pole lõõnud seda torm, ei äike,

vaid avar väli vastu valendab,
kust kogutakse kokku kuldavilja —
kui oleks see ka enesel' mull' hilja . . .

Nii hää on näha suvist und,
kui väljas tuiskab talvist lund!

Äike.

Õrnalt õõtsub tuulekene
tasane.
Vaikselt veereb laenekene
rannale.
Tuulehoog,
laenevoog
mahedasti kokku sulavad,
nagu rahulaulu laulavad.

*

Siisgi, sumbunud on vaikne õhk,
ja temas tundub raske rõhk —
nagu inimese hinges ahastuse sunnil,
kui see vaevleb raskel elutunnil.

Ja veel sügavamalt nupukese norgu
laseb põua piinatusel nõrken'd lilleke.
Metsaelanik, täis tuska, veab saba sorgu,
poeb õõsi varjule.
Kärsitumalt hobud tammuvad,
rahutumalt lehmad ammuvad.

Päike juba veereb silmapiiri taha —
õudsel, veretaval helgil.
Päike, ära jäta oma lapsi maha! —
varjud jooks'vad taevatelgil.

Vaata, määrased mäed need taeva piirel
üles kerkivad hirmsal kiirel!
Varsti nad katavad ehajume,
matavad kuldsete tähtede kume.
Õhk on sest sume
ja meri tume . . .

Sihvati,
sähvati
äkitselt vingerdab tuline tuksatus
mustade kogude hämaras lademes,
pilvede sademes.
Siis naksatus,
praksatus
korruga kaikus.
Siis mürin
ja jürin —
ja jällegi vaikus.
Pilved end järgesti nihutavad,
lähemale kihutavad.
Kuule, ju eemal tõuseb sahin
ja kahin.
Tuuled sõuavad,
laened jõuavad —
ja niin turtsub, mürtsub maru lahti,
meri möllul saab mahti.

Näe, kuidas huludes vangub ligi
vägev ja vaba ja tujukas tuul,
ees ajab laeneid, mis mustad kui pigi,
vuhiseb tulles kui vaenlase kuul.
Mägesid laenetest veeretab üles,
orgusid õõnestab voogude süles.
Laenete vahus siis kaldale hüppab,
tulisel tuhinal edasi lippab . . .

Näe, juba südikalt
salusid sarjab,
sitkutab,
nõtkutab,
armuta harjab.
Vuhinaga,
tuhinaga
külasse tikub,
aedasid masendab,
viljapuid rikub,
katuseid asendab
seinte päält maha,
teeb veel külas paljugi paha —
tõttab edasi üle väljade,
viljade.
Neid tema kaevab,
neid tema vaevab,
ja tormab siis uhkesti
tumedasse
sumedasse
laande. Kui hirmus võitlus pääseb vallale,

kui ta tormab põlisete puude kallale!
Kuis need metsakangelased naksuvad,
vihas, valus, ahastuses praksuvad!
Aga siisgi peavad endid nikutama,
tormi jõuu ees nõtkutama . . .

Tormi järgi kange krabin,
rabin
ligineb ranna poole kiiresti,
jõuab maale peagi —
raske vihmasadu jänus pinda niisutab.
Aga kuna sooja vihma alla piisutab,
korraga praginal,
raginal
raheterad loodust salvavad.
Majades veel inimesed valvavad —
kes see võibgi uinuda sel hirmsal tunnil!
— Kuule, kuidas akna taga vingub tuul,
kuule, kuidas vihma vastu aknat lendab tormi sunnil,
aga kuule . . . Issand Jumal! — palub ehmatades huul —
halasta! . . . sest väljas sajab rahet . . .
Meie põllud, vili . . . valmis rukis . . . hukka saavad!
Aga plaginal,
laginal
ikka väljas pole vahet.
Välgujooned *mene, mene tekel* pilvedesse kirjutavad,
ristati,
rästati
üksteisest läbi virvendavad . . .
Äkki lendab tuline nool
alla hoone pihta . . . Suits . . . ja lõkked . . .

hädakisa . . . ja mis kogun'd oli verevaev ja hool,
tuhaks sai . . . Ei aidan'd vihm ei mingid tõkked.
Oh häda, häda, häda!

*

Kuid hommiku paistab lahkelt päikese pale,
kõik linnud laulavad, kõik õhk on värsk ja mahe.
Näe, üksnes põllumehe nägu ja vaade on hale:
ta põllusaagi sootuks hävitas rahe,
ta maja süütas pikse nool
ja hukas kõik ta vaev ja hool.
Kuule, süüa tahavad lapsed, tal seda pole —
ta kivi pääle vajub, ka pisaraid pole tal,
kuid suur on südames valu ja ahastus liikuvall . . .
Oh kuis on ta tulevik kole!

*

Ja õrnalt, nagu õhtu
õõtsub tuulekene
tasane
ja vaikselt veereb
tormijärgne laenekene
rannale.
Jällegi tuulehoog,
jällegi laenevoog
mahedasti kokku sulavad,
nagu rahulaulu laulavad.

